

SPEUREN & ONTDEKKEN

NR.2 JAARGANG 21 AUGUSTUS 2005

EEN UITGAVE VAN DE WERKGROEP
“WOLFGERUS VAN AEMSTEL.”

TER BESTUDERING VAN DE HISTORIE VAN
OUDER-AMSTEL

IN SAMENWERKING MET HET
GEMEENTELIJK HISTORISCH MUSEUM
OUDER-AMSTEL

SPEUREN EN ONTDEKKEN

ISSN 0926-0595

ABONNEMENTEN:

Verkrijgbaar door lid te worden van de werkgroep
voor € 9.00 per jaar

SPEUREN EN ONTDEKKEN:

verschijnt 3 maal per jaar

VERKOOPPUNTEN:

Duivendrecht: Openbare Bibliotheek, Dorpsplein
Ouderkerk: Gemeentelijk Historisch Museum Ouder-Amstel
Kerkstraat 5

BANKREKENING VAN DE WERKGROEP:

Rabobank Ouderkerk, nr. 35 18 446 78

CORRESPONDENTIE EN COPY:

Secretaris Werkgroep "WOLFGERUS VAN
AEMSTEL"
p/a Gemeentelijk Historisch Museum Ouder-
Amstel, Kerkstraat 5
1191 JB Ouderkerk a/d Amstel
tel: 020-496 4365

REDACTIE : L.J.J.M. van Dijk, N.Roeterdink
P.van Schaik en R.Siekerman

EINDREDACTIE: M.H. van Dijk – van Harteveld

ONTWERP OMSLAG EN VORMGEVING:

Nen Roeterdink

DRUKWERK: Schaap & Zandvliet, Duivendrecht

*Uit Speuren en Ontdekken mag niets worden overgenomen zonder
toestemming van de werkgroep " WOLFGERUS VAN AEMSTEL "*

INHOUD

Blz.

- 45...De Brandweer van Ouder- Amstel (Deel 3)
- 52...De Kerk in dienst van de overheid (1750-1850)
- 63...Kerkenraad in de fout?
- 65...Van oudheidkamer naar museum
- 67...Varen op de Amstel
- 70...Water-Waver
- 71...Museumnieuws (Historische boekenreeks,
tentoonstelling van bezetting naar bevrijding)
- 74...Medewerkers beeldcollectie, nieuws over het register
- 75...Aanvulling Redactie

DE BRANDWEER VAN OUDER-AMSTEL

HOOFDSTUK 3

JURIDISCHE MAATREGELEN

De heren van het Gerecht overwogen op 3-5-1704 de volgende maatregelen:

- het is noodzakelijk, vooral 's zomers, dat de brandspuit wordt uitgeprobeerd op het voorkomen van gebreken;
- in tijd van nood moeten er bekwame lieden zijn om met de brandspuit om te gaan;
- ondanks de oproeping van een aantal personen door de bode voor de beproefing van de brandspuit, zijn niet allen opgekomen;
- in geval van goed weer zal daarom iedere 1ste zaterdag van de maand, of anders de eerstvolgende zaterdag, de spuit worden beproefd;
- de hierna genoemde personen zullen, op bedoelde zaterdag, om 10 uur 's morgens alhier op het kerkhof aanwezig dienen te zijn;
- telaatkomers zullen een boete van 6 stuivers krijgen en degenen die in het geheel niet komen moeten 12 stuivers betalen. De boetes komen ten goede aan hen die present zijn geweest.

De ondergenoemde personen zijn vrijgesteld van de burgerwacht:

- G.Elskamp, Jacob Gerrits, Marten ten Brink en A.Wijnbergh (officieren van de brandspuit);
- Arie Schoenmaker, Jacob Govers, Gijs de Haan (slanghouders);
- Tijmon Gijse, Marten Hend. ten Brink, Casper Lucasz, Jacob de Gloor, Dirk de Kuijper en Frans Claasz (waterscheppers);
- Jan de Kuijper, Jan Cornelis Pannekoek, Pieter Willemsz, Claas Simonsz en Jacob Willemsz, , (pomper)

Al deze personen zijn in functie aangesteld.

In 1796 zal burger van Zijl tot de in functie gestelden behoord hebben. Hij was bij de brand bij Thomas Vreeswijk in de Waver niet op komen dagen.

Als reden van zijn wegblijven voerde hij aan de vorige keer vergeefs gekomen te zijn. Voorts zei hij bij de laatste beproeving ook tevergeefs gekomen te zijn. Besloten werd dat hij eraf kwam met betaling van de halve boete (f 1).

Brandmeester G.D de Wilde uit Duivendrecht voerde een jarenlange strijd om een vijftal burgers, die hij beboet had wegens het niet op tijd open hebben van hun bijten, ook daadwerkelijk hun boetes te laten betalen. Het ging om nalatigen in de winter van 1798. De burgers verweerden zich heftig door o.a. aan te voeren dat de brandmeester een knecht had gestuurd om de overtreding vast te stellen. De brandmeester ging zelfs in hoger beroep bij het departementaal bestuur van de Amstel . Hij werd in het ongelijk gesteld.

Burgemeester en Wethouders dankten brandmeester Lambertus Feekes (chirurgijn te Duivendrecht) in augustus 1827 'voor de vigilantie (waakzaamheid) ter blussing van de brand aan de Diemerbrug aan de dag gelegd'. Hij werd gekwalificeerd om de boete in te vorderen van de absenten die gewaarschuwd waren tussen Janus Moen en de Duivendrechtsebrug, en Omval, waaronder de brandmeesters Hoeding en Beukeboom.

Hierbij mocht de heer Feekes enige modificatie (verandering) gebruiken naar goedvinden.

Tevens kon hij uit de kas de weduwe Huntelaar f 1,50 voor het gebruikte paard uitbetalen en Elbert Pronk f 3.

Aan het kantongerecht van Nieuwer-Amstel berichtte de burgemeester in 1853, 1856 en 1860 over opgemaakte processenverbaal tegen personen die de verordening op de brandspuit hadden overtreden door niet te komen (na waarschuwing) of door voortijdig te vertrekken.

In 1864 richtte de burgemeester 4 brieven aan de officier van justitie. Op 7 juni namelijk was A.Webbe weggebleven bij het beproeven van de brandblusmiddelen in Duivendrecht. Op 15 juni waren de heren C.v.d.Roest, W.Kuijl en A.Griffioen niet op komen dagen in de Waver bij het beproeven van brandspuit nr. 3.

7 Juli verzaakten D.v.d.Neut, schipper, N.H.v.Oostrum, bakker, en A.Vermeij, kastelein, hun plicht bij brandspuit nr. 1 in de kom van het dorp.

Op 22 augustus kwamen enige personen niet opdaven bij een brand. Op 2 september werd procesverbaal tegen hen opgemaakt.

Een correspondentie van oktober 1872 tussen een ambtenaar van het Openbaar Ministerie en de burgemeester handelde over enkele van rechtsvervolging ontslagenen door de kantonrechter te Nieuwer-Amstel. De burgemeester was het niet eens met het oordeel van de rechtbank dat deze niet behoefde te onderzoeken of de oproeping in casu had plaatsgevonden, maar alleen of de ten laste gelegde feiten een overtreding der verordening opleverden. De burgemeester lichtte nog eens toe dat de gewaande zieken de volgende dag in de kerk waren gezien en 's maandags in Amsterdam.

Ook een brand op 2-6-1874 in Duivendrecht leverde een briefwisseling tussen de burgemeester en het kantongerecht van Amsterdam op. De burgemeester wilde een wat snelle afwikkeling van de boetes voor de 17 nalatige personen.

De ambtenaar van het O.M. vroeg op 19 augustus nog eens naar de wijze waarop de brand volgens artikel 33 der verordening ter kennis van de ingezetenen was gebracht.

De burgemeester antwoordde dat de heren G.v.Deudekom en G.Bos de gehele wijk op die tweede juni waren rondgeweest. Vervolgens berichtte het O.M. dat er een verandering in de datum aan het hoofd van het proces-verbaal had plaatsgevonden van 6 in 9. Men wenste opheldering en dacht dat dit proces-verbaal anders onvervolgd zou moeten blijven.

Voorts zouden enkele als schuldig opgegeven personen de dienst bij

de brandspuit hebben afgekocht. (Uitkoop was mogelijk door jaarlijks voor 1 april f 1,50 te storten bij de gemeente-ontvanger) De eerste opmerking weerlegde de burgemeester door te stellen dat men zich bij het opmaken van het proces-verbaal in de datum had vergist. Door het goedkeuren van een renvooi zou dit abuis kunnen worden hersteld.

Wat betreft de tweede opmerking moest erkend worden dat inderdaad de heren C.Bellaar en L.J.Spijdel zich hadden uitgekocht en abusievelijk door de brandmeester in deze zaak als afwezig waren opgegeven. Op 23-2-1875 moest de burgervader in deze zaak een proces-verbaal tekenen waarin Wijnand Vendriks, Teunis Majoor, Franciscus Johannes Schreuder, Minne Pieter Witteveen, Klaas Hoogenhout, Gerrit de Dood, Cornelis Hoofd, Hendrik Vonk en Sijmen Blok uiteindelijk gevonnist konden worden door de kantonrechter. Van een snelle afwikkeling was dus geen sprake.

Het wegblijven bij de beproeving van de brandspuit gaf rechtsvervolgning voor enige personen in Duivendrecht en de Waver in juni 1877.

December 1881 vroeg de burgemeester schipper B. de Rooy te veroordelen, omdat deze op het ogenblik dat de spuit beproefd werd met zijn vaarttuig aan de overzijde van de Amstel lag en tot grote ergernis van de andere spuitgasten niets van zich liet horen.. terwijl hij goed kon zien wat er gebeurde en wist dat hij plichtmatig aanwezig moest zijn, ook al had hij misschien geen persoonlijke aanzegging aan huis gehad. 'Het gebeurt te dikwijls dat schippers, juist op het moment dat de spuit beproefd wordt, afwezig zijn'.

Tien jaar later deelde burgemeester Kruimel, in een briefwisseling met het kantongerecht te Amsterdam over nalatige bij de brandweer geplaatste personen, terloops mee dat alle personen in de gemeente woonachtig boven de 20 jaar (en beneden de 60 jaar) volgens stilzwijgende order krachtens artikel 19 der verordening door B&W zouden worden ingelijfd. Een ambtsedige verklaring was daarvan niet te geven.

Drie weken later stuurde hij een 'modelbiljet waarbij de personen, bij de brandweer geplaatst, alhier worden kennis gegeven dat zij daartoe zijn aangewezen. Ik vertrouw dat zulks nu voor u voldoende zal zijn en dat niet verder door spitsvondige uitleggingen van de zijde van het O.M. een goede, alhier gevestigde, inrichting wordt vernietigd'

Niet iedere burger die een inlijvingsbiljet kreeg was daar gelukkig mee. Zo scheurde de heer Planting het biljet voor de ogen van veldwachter de Haas in stukken. In 1894 weigerde Johannes Aarsman, boerenarbeider bij M.P.Witteveen, pertinent dienst te doen. Ook in 1895 weigerde Johannes.

Tegen de heer Witteveen, grootgrondeigenaar en veehouder te Duivendrecht, werd een proces-verbaal opgemaakt. Hij moest juist het goede voorbeeld geven, want zijn boerderij was verleden jaar, tot tweemaal toe, door de goede zorgen van onze brandweer behouden gebleven.

In 1897 verontschuldigde de burgemeester zich over de vertraging die de verbalen betreffende nalatigen hadden opgelopen vanwege de vele bezigheden van de veldwachter i.v.m. veeziekte.

In juli 1898 maakten Opperbrandmeester J.Rigteren en veldwachter de Haas 4 processen-verbaal op tegen de heren Th. Kindermann (arts), K.J.Fischer, H.Kluwer (notaris) en A.Kindermann (vermoedelijk een zoon van dokter Kindermann). De burgemeester wenste absoluut vervolging van deze ingezetenen 'die weigeren zich uit te kopen of dienst te doen'. Hij vroeg een onderhoud aan bij de Officier van Justitie, omdat de ambtenaar van het O.M. bezwaar maakte tegen vervolging van bovengenoemde overtredders. De afloop is onbekend.

Als laatsten werden in 1904 Cornelis van Vliet en Jan de Vries strafbaar gesteld voor overtreding van artikel 22 der verordening op de brandweer van Ouder-Amstel.

ART. 25.

De brandmeesters en adsisistent-brandmeesters, zullen genomen worden uit de achtlingwaardigste ingezetenen en bij voorkeur uit de bekwaamste Metselaars-Timmermans- en Loodgieters-bazen.

Art. 26.

Als spuitgasten en verdere geaffecteerden, zullen alle ingezetenen van 18 tot 60 jaren kunnen worden opgeroepen.

Art. 27.

Van de bij de twee laatste artikelen voorschreven dienst, zijn echter vrijgesteld de leden van het Gemeente-bestuur, de bedienaren der openbare Godsdienst, de leden van de schutterij, en alle de genen welke door lichamelijke gebreken daartoe volstrekt ongeschikt zijn.

Art. 19. Alle inwoners boven de 20 en beneden de 60 jaren, zijn verplicht, daartoe geschikt geoordeeld en door Burgemeester en Wethouders aangewezen wordende, persoonlijk dienst te doen bij de Brandweer, overeenkomstig de bepalingen dezer Verordening.

Art. 20. Wanneer het getal Spuitgasten voldoende wordt geoordeeld, kan de verplichting tot deze dienst worden afgekocht, tegen betaling, ieder jaar, eener som van Een gulden en Vijftig cents.

Art. 19. Alle mannelijke ingezetenen boven de twintig en beneden de zestig jaren worden bij de brandweer ingelijfd. Personen met kennelijke gebreken behebt of door lichaamskwalen, met behoorlijke bewijzen gestaafd aangetast, kunnen door Burgemeester en Wethouders van de dienst bij de brandweer worden vrijgesteld.

ARTIKEL 1.

Alle mannelijke ingezetenen der gemeente die hun 20e jaar volbracht en hun 60e jaar nog niet voleindigd hebben, zijn verplicht, na daartoe door Burgemeester en Wethouders van een aanstelling te zijn voorzien, persoonlijk dienst te doen bij het ontstaan van brand en bij alle oefeningen of dienstverrichtingen met de brandblusmiddelen, behoudens de volgende bepalingen.

Uit Verordeningen op de Brandweer van resp. 1823, 1855, 1893 en 1901

De weerstand tegen de verplichting om ingelijfd te worden bij de brandweer groeide. Ook bij het O.M. groeide de weerstand om mannen te vervolgen. Deze toestand heeft bestaan tot 1925. Toen is de vrijwillige brandweer van Ouder-Amstel opgericht.

De eerste automobielbrandspuit in Ouderkerk ± 1929. Het toenmalige Brandweerkorps bestond uit de heren:

A. Meijer, kommandant (gem. opzichter)

J. Coevert, meester- metselaar

J. Ligtenberg, aannemer

J.Th. Outersterp, smid

C. Lubbe, wagemaker

H.Th.C. Wijffes, gem. werkman

W. Roskam, smid

F.W. Lampe, loodgieter

H. v. Ommeren, werkzaam bij de P.E.N.

De branspuitinstallatie was door C.Lubbe geconstrueerd op het chassis van een Ford

Het krantenartikel van 2-10-1975 b.g.v. het vijftigjarig bestaan van dit heugelijke feit verhaalt van een flinke boerderijbrand in 1925.

Hierna was men ervan overtuigd dat de brandweer gemotoriseerd moest worden. Men werkte tot die tijd nog met handpompen, die door inwoners die het dichtst bij zo'n pomp woonden bediend werd.

De burgemeesters uit bovengenoemde periode :

Mr. D.H. Kemper	1812	1832
J.P.Kemper	08-02-1833	15-07-1841 +
J.O. van Talma Wierdsma	18-11- 1841	02-04-1852
F .van Campen	02-04- 1852	01-05-1861 +
Mr.J.G.Kruimel	10-07- 1861	11-01-1899
T.J.van Dam	22-03-1899	25-02-1913
J.I.Cordes	14-06-1913	23-08-1920
A.A.Straman	18-11-1920	30-12-1933 +

Mieke van Dijk

DE KERK IN DIENST VAN DE OVERHEID (1750-1850)

In de Middeleeuwen was het vanzelfsprekend dat de onderdanen dezelfde godsdienst beleden als de vorst. En die vorst maakte formeel deel uit van de Kerk van Rome. In West-en Zuid-Europa was er geen andere dan deze. De gezagsdrager ontleende zijn bevoegdheden aan God en het is dan ook niet toevallig dat de oude koningshuizen terug konden kijken op een heilige voorvader. Wie dwars lag, was een ketter en dus een opstandeling tegen God en het van Hem afgeleide gezag van de vorst. Vandaar dan ook dat bijvoorbeeld Keizer Karel V mensen op de brandstapel liet zetten die achter Luther aan liepen.

Na de Hervorming, die in Nederland in het laatste kwart van de

zestiende eeuw haar beslag kreeg, werd dat anders. Er ontstond een zekere mate van godsdienstvrijheid. Verschillende kerkelijke gezindten werden getolereerd, maar de Hervormde Kerk werd de heersende en bevoorrechte kerk in Nederland.

Toch bleef er steeds een nauwe relatie tussen machthebbers en kerken. Het werd normaal geacht dat het wereldlijk gezag aanwijzingen gaf bij hooglopende theologische geschillen en ingreep bij de oplossing van interne zaken. Vooral de "bevoorrechte" kerk had daarmee te maken. En de Staten van Holland achtten zich in 1665 bevoegd te verbieden dat er vanaf de kansel kritiek werd geleverd op de overheid.

Het is voor ons ook ondenkbaar dat de Staten-Generaal in 1619 besloten tot een nieuwe vertaling van de Bijbel. In 1773 besloot hetzelfde orgaan dat er in de Hervormde Kerk een nieuwe psalmberijming moest worden ingevoerd.

De schout van Ouder-Amstel gaf hiervan op 16 juli 1774 kennis in een officiële publicatie die overal werd aangeplakt en bovendien werd voorgelezen vanaf de preekstoel. Op zondag 14 augustus moest daarmee worden begonnen.

Een telkens terugkerende aanwijzing betrof het houden van bidstonden, voorbeden en dankstonden. Uit het gemeentearchief van Ouder-Amstel valt een hele reeks over dit onderwerp samen te stellen uit de periode 1750 - 1850. Een ruime selectie daaruit zullen wij hierna behandelen.

Het eerste stuk over dit onderwerp is een brief van 8 december 1768 waarin schout en schepenen melding maken van een besluit van de Staten van Holland. Dit college deed een verzoek, dat tegelijkertijd een aanzegging was, aan de plaatselijke predikanten om tijdens de zondagse kerkdienst te bidden tot God Almachtig dat hij de echtgenote van stadhouder Willem V wilde sparen, die zich in gezegende omstandigheden bevond.

Het verloop van de Vierde Engelse Oorlog (1780 - 1784) was voor ons land niet erg gunstig. De Staten van Holland verordeneerden daarom dat er elke maand een bidstond moest worden gehouden om

"den Goddelijke Zegen en bijstand over de rechtvaardige Wapenen van de Staat tegen de vijand af te smeeken."

September 1787 was een roerige maand. In die dagen herstelde het leger van de Koning van Pruisen het tanende gezag van zijn zwager stadhouder Willem V. Een flink deel van het Nederlandse volk, verenigd in de partij van de patriotten, moest niets hebben van de Oranjes. Op 16 september had dominee Gilles Holst nog op de Ouderkerkse kansel gestaan. Hij stond bekend als een geheide patriot en hij zal stellig niet gebeden hebben voor het welzijn van de stadhouderlijke familie. Nog diezelfde dag moest hij vluchten voor de oprukkende Pruisen. Maar na de eclatante overwinning van de Pruisen was alles anders. Op 17 oktober 1787 herinnerden de Staten van Holland nog eens aan het in onbruik geraakte besluit van 15 juni 1747, waarin de predikanten werd opgedragen te bidden voor de hoge overheden, henzelf inclus. Klaarblijkelijk schortte er wel eens wat aan de correcte formulering van de voorbede. Patriottisch gezinde voorgangers zullen zich in alle bochten hebben gewrongen tijdens dat gebed, bijvoorbeeld door het zeer algemeen te houden. De Staten van Holland vonden het een paar jaar later in ieder geval noodzakelijk precies aan te geven wat er gebeden moest worden.

"van de woorden voor zijn doorluchtige Hoogheid den Erfprins van Oranje en Nassau benevens Hoogstdezelfs Koninklijke gemalin en de afstammelingen van het doorluchtige Huis van Oranje en Nassau (16.12.1791). "

Maar dan komt begin 1795 de grote politieke omslag. De Fransen "bevrijdden" ons land van de van de stadhouderlijke "tirannie." De gemeenteraad van Ouder-Amstel verzocht de hervormde gemeente op woensdag 17 juni 1795, tegen 10.00 uur, in de kerk een plechtige godsdienstige redevoering te doen houden: *"om God van Hemel en aarde te danken voor zijne zegeningen aan dit vrij geworden Gemeenebest bewezen, en van zijne liefde nieuwe zegeningen af te smeeken. "*

In 1796 kwam het formeel tot een scheiding van Kerk en Staat maar erg consequent was men op dit punt niet.

In 1806 werd Lodewijk Napoleon, broer van de Franse Keizer Napoleon, koning van Holland. Er kwam een speciaal op deze vorst toegesneden formuliergebed: *"Heere behoed onzen Koning Lodewijk Napoleon, en verhoor ons ten dage dat wij U aanroepen."* Daaraan kon nog uitbreiding worden gegeven: *"Almagtig God! wij bidden U voor uwen knecht onzen Koning Lodewijk Napoleon, door uwe genadige beschikking geroepen tot het bestuur van dit Koninkrijk: geef dat hij meer en meer toeneme in allerlei deugden, dat Zijne Regering van dezelve haren schoonsten luister ontleene, dat Hij door dezelve geleid de gevaarlijke aanlokzelen der ondeugden vermijden, op alle vijanden van den Staat zegeviere, en welgevallig in Uwe oogen, eenmaal kome tot U door Hem, die de weg de waarheid en het leven is, Jesus Christus Uwen Zoon onzen Heere. Hetzij zoo!"*

Aan de betrokken circulaire werd de ernstige aanmaning toegevoegd dat de voorgangers zich zorgvuldig te onthouden hadden van alle uitdrukkingen die de Regering van dit land of de toestand waarin het verkeerde in een minder gunstig daglicht zouden zetten, maar integendeel de gemeente tot een gepast gedrag moesten opwekken. Het was nu niet langer uitsluitend de predikant die een dergelijke aanschrijving ontving, ook de beide pastoors in Ouder-Amstel kregen hem in de bus.

In de jaren 1806 en 1807 streed de Franse Keizer met zijn bondgenoten, waaronder Nederland, tegen Pruisen en Rusland, een oorlog die bekend staat als Vierde Coalitieoorlog. Deze oorlog eindigde op 8 juli 1807 met de Vrede van Tilsit, een akkoord dat erg gunstig was voor Napoleon. Ook Ouder-Amstel werd geacht te delen in de feestvreugde en daarvan kon getuigenis afgelegd worden in de zondagse kerkdienst op 2 augustus. Het Opperwezen moest openlijk hulde gebracht worden: *"op de meest solemnele wijze"* en de zegen van de Allerhoogste moest worden afgesmeekt voor het gelukken van alle aan te wenden middelen ter bekoming van een algemene vrede want het ging daarbij om de welstand en voorspoed van het land en van Koning Lodewijk Napoleon.

De Koning was jarig op 2 september. Hij stelde het op prijs dat zijn verjaardag feestelijk werd gevierd, maar hij beseftte dat dit eigenlijk toch wat mager was. Daarom verordeneerde hij in 1808 dat op vrijdag 2 september een dank- en bedestond moest worden gehouden. Een en ander moest "*in statige luister*" geschieden.

In de protestantse kerk konden lofliederen gezongen worden en in de rooms-katholieke een Te Deum aangeheven worden. Aan de vurige gebeden voor het welzijn van de Koning werd de bede verbonden voor een algemene en duurzame vrede. Met name werd daarbij gedacht aan de hardnekkige zeeoorlog met Engeland die een ramp betekende voor de nationale welvaart.

In 1809 was een dank- en bededag niet gerelateerd aan een gezagsdrager. Dit keer ging het om een watersnoodramp in de Betuwe in januari/februari, waarvoor Ouder-Amstel dus gespaard was. Daarom was er naast dankbaarheid ook behoefte te bidden voor de slachtoffers. Ook nu weer werd het een doordeweekse kerkdienst en wel op woensdag 22 februari. Nu was het in de hervormde kerk te Ouderkerk en waarschijnlijk ook elders, toch al gebruikelijk om op woensdagavond, althans in het winterseizoen, een kerkdienst te houden.

In september 1809 werd nog eens precies aangegeven op welke wijze er gebeden diende te worden voor het gouvernement. Blijkbaar liet dat hier en daar in zijn formulering te wensen over. Het gemeentebestuur moest toezien op een stipte naleving van het voorschrift.

Op 10 juli 1810 werd Lodewijk Napoleon door zijn broer op non-actief gezet en daarmee werd Nederland een onderdeel van Frankrijk. Onze nieuwe heerser, Keizer Napoleon dus, schreef voor dat er voortaan in elke openbare godsdienstoefening van welke gezindte dan ook, voor hem gebeden moest worden. In een extra-vergadering van de gemeenteraad werd besloten een bericht hierover nog diezelfde dag over te brengen aan de predikant en de beide pastoors.

Keizer Napoleon

Zondag 2 juni 1811 werd uitgeroepen tot nationale feestdag wegens de geboorte van de Koning van Rome, de enige zoon van Napoleon. Tijdens de kerkdiensten zouden lofliederen moeten worden aangeheven. De voorgangers stonden tevens voor de opgave *“de hoorders die gevoelens in te prenten welke hen alle alsdan moeten bezielen en door alle uiterlijke tekenen van vreugd hunnen belangstelling in deze aan de dag te leggen.”* Het jochie dat het middelpunt was van deze opgelegde feestvreugde, heeft overigens

maar heel kort geleefd.

In het najaar van 1811 zou de grote Keizer officieel worden ingehaald te Amsterdam. De te volgen route was voorlopig nog niet bekend maar nu alvast deelde de burgemeester aan pastoors en dominee mee dat, indien de Napoleontische stoet langs zou trekken, de heren in ambtscostuum voor de ingang van hun pastorie moesten staan. Zover kwam het niet want de machtige man koos een andere route. Nu misten onze geestelijken de mogelijkheid de man in levenden lijve te zien voor wie zij zo vaak gebeden hadden.

In augustus 1812 ontving de maire (burgemeester) een circulaire over de "célébration de l'anniversaire de Sa Majesté l'Empereur" (de viering van de verjaardag van de Keizer). Uiteraard was deze circulaire in de Franse taal gesteld; wij maakten immers deel uit van het Franse keizerrijk. Er moest weer lof gezongen worden in de kerken. In oktober was er alweer een reden tot vreugdebetoon: *"De onderscheidene overwinningen door Z. M. de Keyzer op de Russische Legermagt behaald, bijzonder de Bataille van Moskwa, leveren zoo vele drangredenen op, om den God der Heerschaaren dank te zeggen."*

Al de gememoreerde oorlogshandelingen moeten de mensen in Ouder-Amstel in zekere mate vertrouwd hebben gemaakt met de kaart van Europa, tenzij men het wel geloofde. In december 1812 werd de plaatselijke geestelijkheid ingeschakeld bij de aanbeveling van de koepokineringen, die vooral op het platteland met wantrouwen werd bejegend. Soms werd die afwijzing met religieuze argumenten omkleed. De voorgangers werden nu verzocht en aangespoord op de eerstkomende zondag een leerrede te houden die *"deze heilzame uitvinding op alle mogelijke wijzen, en met dat vuur en nadruk, die uw welsprekendheid zoo zeer eigen is, uw gemeente aan te prijzen."* Of de verlangde leerrede inderdaad gehouden is, blijft voor ons verborgen.

De Franse overheersing liep in 1813 op zijn eind. Aanleidingen tot het uitschrijven van dankdagen waren er niet meer. Voor bidstonden

des te meer, maar daar horen wij niet van. Zo verloor Napoleon de grote volkerenslag bij Leipzig (18/19 oktober), die zijn ondergang in gang zette. De zoon van stadhouder Willem V keerde terug op vaderlandse bodem om het bewind in handen te nemen. Hij schreef voor donderdag 13 januari 1814 een dank-, vasten- en bededag uit. Bovendien moest er op woensdag 5 januari van zes tot zeven uur 's avonds en tot nader order iedere eerste woensdag van de maand een dank- en bidstond worden gehouden.

In de maand mei zou het - zo bleek later - de laatste zijn. Het bid- en dankuur in april, woensdag de zesde, had een bijzonder karakter, want kort tevoren had de beëdiging en inhuldiging van de vorst als koning plaats gehad. Het was de bedoeling: *"de vurigste gebeden tot den Almagtigen op te zenden en, ten einde van hem te smeeken, dat hij dit alles tot den meesten voorspoed van het land doet gedijen."* Uitgangspunt was kennelijk dat ons volk een speciaal plekje had bij God.

De vereniging met België in 1815 en de overwinning in de Slag bij Waterloo (18-6-1815), waarin Napoleon definitief werd uitgeschakeld, leverden wel ciculaires op met een gezwollen, prekerige inhoud maar leidden niet tot aanwijzingen met betrekking tot kerkdiensten. Dat was echter wel het geval in november van dat jaar. In die maand werd herdacht dat de Fransen ons land in 1813 hadden moeten verlaten en op de achttiende vierde de Koningin bovendien haar verjaardag. Deze twee heugelijke feiten mochten in één dienst op de negentiende herdacht worden. Bij deze gelegenheid kan *"den Almagtigen de dankbare hulde worden toegebracht, hetwelk zich ieder weldenkende, bij de herinnering van dit gezegende tijdstip, onweerstaanbaar gedrongen voelen moet"*.

Ruim een half jaar later moest stilgestaan worden bij de eerste verjaardag van de Slag bij Waterloo. *"Het kan niet anders, of bij de herinnering aan deze voor altijd gedenkwaardige verlossing, moeten Nederlanders de behoefte gevoelen, om hunne levendige erkenning aan hunnen Goddelijken redder, door eene gemeenschappelijke hulde, openlijk aan den dag leggen."*

Daarom heeft Koning Willem I zondag 18 juni 1816 aangewezen teneinde om 12.00 uur een plechtige dankstond te vieren. De verschillende kerkgenootschappen worden dit keer daartoe uitgenodigd (circ. 10-6-1816). Bij deze gelegenheid werden de klokken van de hervormde kerk geluid: 's morgens van 8.00-8.30 uur; 's middags van 13.30-14.00 uur; namiddags van 17.00-18.00 uur.

Aan de verschillende plechtige dankzeggingen ter gelegenheid van de geboorten van oranjetelgen gaan wij maar stilzwijgend voorbij.

De Tiendaagse Veldtocht (2-12.8.183 1) die de revolutionaire afscheiding van België moest afstraffen is welbekend. Tijdens deze expeditie, op 3 augustus, ging er een circulaire uit waarin door de Koning een algemene bededag op zondag 14 augustus werd verordend. Deze circulaire, ondertekend door minister Van Pallandt van Keppel, staat vol pathetische zinnen: *"Welkom, dit weet ik; zal deze uitnodiging van onzen geërbiedigde Koning zijn aan de Leeraars der Protestantsche Kerken; aangenaam voor hun christelijk en vaderlandsch gevoel de hernieuwing der instelling onzer vroome voorvaders, op het oogenblik dat het zwaard moet gevoerd worden, voor de eer, de regten en de onafhankelijkheid van den oud Nederlandschen grond, door hun bloed weleer gekocht en gehandhaafd"*.

De strijd tegen de opstandige Belgen ging overigens niet naar wens, vooral als gevolg van de houding van Frankrijk en Engeland. De Koning wenste dat er op zondag 20 februari 1832 een plechtige bededag zou worden gehouden *"om de belangen van ons dierbaar vaderland den Almagtigen nedrig op te dragen en den Goddelijken zegen in den strijd het welken wij in de regtvaardigste zelfverdediging en mogten geroepen worden met vertrouwen af te smeken."* De kerken werden in oktober 1840 uitgenodigd plechtige gebeden op te zenden ter gelegenheid van de aanvaarding van de regering door Koning Willem II. Zijn verjaardag kon ook niet ongemerkt voorbij gaan in de kerken. De burgemeester werd gevraagd zijn onderhorigen op te wekken op zondag 6 december 1840 de Allerhoogste te danken voor de verlenging van het zo dierbare

leven van den doorluchte persoon.

In 1842 ontstond het plan om in Den Haag een standbeeld op te richten voor Prins Willem I, de Vader des Vaderlands. Zijn deugden worden in een circulaire over dit onderwerp zeer hoog geprezen. De pastoors en de predikant werden verzocht de parochianen en gemeenteleden op te wekken mild bij te dragen aan de oprichting van een gedenkzuil. Men kon zijn bijdragen deponeren in de raadzaal van het gemeentehuis. Het is niet bekend hoe velen de gang naar het gemeentehuis hebben gemaakt.

In 1843 is prinses Sophia, de echtgenote van de latere Koning Willem III, in verwachting. Verzocht werd zondag aan zondag te bidden voor een goede afloop *"opdat door een gunstige beschikking des Almagtigen, eenen voortdurenden welstand en in tijd en wijle eene voorspoedige bevalling aan H.K.H. verzekerd worde."*

In april 1844 was er een grote brand in Aalsmeer. Er werden 46 huizen door het vuur vernietigd waardoor 60 á 70 gezinnen van hun huisvesting werden beroofd. Deze getallen wijzen erop dat inwoning daar meer regel dan uitzondering was. Het moet dan ook een armlastig buurtje geweest zijn, maar dat terzijde. Onder andere in Ouder-Amstel kwam een financiële actie voor de getroffen en op gang en de burgemeester verzocht de predikant en pastoors tijdens de kerkdiensten op te wekken met gulle hand te geven als de collectanten zich aan de huisdeur zouden melden.

Maar het verhaal kreeg in zekere zin nog een vervolg. In de nacht van 19 op 20 mei 1844 brak er brand uit in de bebouwde kom van Ouderkerk. Met grote moeite wist men te voorkomen dat de vlammen onder invloed van een felle wind oversloegen naar belendende gebouwen.

De burgemeester zag voor zijn geestesoog al een herhaling van de Aalsmeerse ramp. Als dat gebeurd was zaten wij *"thans op de puinhoopen onzer voormalige woningen en haardsteden, zuchtende hebben rondgedoold; bij het gemis onzer goederen en bezittingen een treurige blik hebben geslagen op den ramp die deze gemeente getroffen had en onze klaagtoon hebben kunnen*

vermeerderen met die van de ongelukkige ingezetenen van het rampspoedig Aalsmeer. "

Beeldend vermogen kan de magistraat niet ontzegd worden ! De nieuwe koning, Willem III, liet weten dat hij de bestaande gewoonte de verjaardag van de Koning godsdienstig te herdenken wilde behouden. Als zijn verjaardag op een zondag viel, op dezelfde dag en anders op de eerstkomende zondag. De verantwoordelijke minister verzocht dan ook jaarlijks de gemeente in dankzegging en gebed voor de Koning voor te gaan. (24-1-1850)

Hierna raken dergelijke opdrachten/ verzoeken in onbruik. Dat had te maken met de grondwetsherziening van 1848 en de daaruit voortvloeiende Wet op de Kerkgenootschappen die een einde maakte aan elke formele vervlechting tussen Kerk en Overheid.

Het geheel overziende komt de vraag op of de geestelijke leidsmannen in de plaatselijke gemeenschap zich steeds hebben geconformeerd aan de wensen van de burgerlijke overheid en of zij daarmee de tolk van het kerkvolk waren. In grote trekken waarschijnlijk wel, want nergens wordt melding gemaakt van het tegendeel. Hoe de kerkgangers na afloop van de diensten hebben gereageerd laat zich al helemaal niet achterhalen.

Was men in de Franse tijd (1795-1813) voldaan over elke nieuwe overwinning van Napoleon en had de gemiddelde burger eigenlijk wel enig idee waar en waarom de legers slag leverden ? Kranten werden er op het platteland niet gelezen. Het meest waarschijnlijke is dat men het schouderophalend onderging, omdat men genoeg had aan de zorgen voor het dagelijkse brood. Abstracte nood en dankbaarheid leerden niet echt bidden. De keuze van de aanleidingen tot gebed en dankzegging is ook arbitrair. Het valt op dat de komst van een Grondwet in 1814/15 en de belangrijke wijziging daarvan in 1848, die het maatschappelijk leven tot in deze tijd heeft beïnvloed, nooit officieel onderwerp van gebed zijn geweest. Tenslotte valt het de hedendaagse lezer op dat men vroeger een heel ander godsbeeld had. Er is geen aarzeling: God staat aan onze kant en veel bidden gaf een welhaast voorspelbaar resultaat. Dat is een opvatting die tegenwoordig nog weinig aanhangers heeft.

P. van Schaik

KERKENRAAD IN DE FOUT ?

Er is vooral in de eerste helft van de negentiende eeuw veel gecorrespondeerd over de vraag wie op moest komen voor het levensonderhoud van een arme.

Het voert te ver alle factoren die daarbij een rol speelden te verklaren en daarom hier slechts een eenvoudige versie.

Er waren in Ouder-Amstel enkele instanties die belast waren met plaatselijke armenzorg: de diaconie van de hervormde gemeente en het (gemeentelijke) algemeen armbestuur waren daarvan de belangrijkste. Maar de diaconie had alleen de hervormde armen tot haar zorg voorzover zij volwaardig kerklid waren; doopleden waren aangewezen op het gemeentelijke armbestuur evenals alle andere armen.

Het spreekt haast vanzelf dat men een arme graag wilde "afschuiven" en dat is nu juist die rijk vloeiende bron van brievenverschrijving. Het was een correspondentie die zich goeddeels afspeelde over het hoofd van de betrokken armlastige heen.

De 28 jarige Jan Schut, afkomstig uit Ouderkerk, was in 1841/42 langdurig ziek geweest. Eerst lag hij in het Buitengasthuis te Amsterdam en later in het Binnengasthuis. De verpleegkosten van deze patiënt bedroegen f.0,50 per dag. De nota arriveerde op het gemeentehuis. Het leek de burgemeester een eenvoudige zaak. Schut was lidmaat van de plaatselijke hervormde gemeente en dus....

Maar zo eenvoudig was dat niet. De diakenen berichtten dat Schut helemaal niet te boek stond als lidmaat van hun gemeente en dus waren zij niet bereid de steeds hoger oplopende kosten te voldoen. Na elf maanden is inmiddels duidelijk geworden dat Jan destijds te Sloterdijk (tegenwoordig Amsterdam-West) belijdenis van het geloof had gedaan. Volgens de burgemeester was het bewijs van lidmaatschap, de attestatie, opgestuurd naar Ouderkerk, maar daar wist men officieel nog steeds van niets. Daarop besloot de burgemeester te rade te gaan bij zijn collega van Sloterdijk die bij de plaatselijke predikant wellicht meer te weten kon komen.

Deze expeditie leverde de kennis op dat een onbekend persoon de attestatie had opgehaald. Dat was een merkwaardige zaak, vond de burgemeester van Ouder-Amstel, want het ontbreken van het officiële stuk zou tot gevolg kunnen hebben dat nu toch het algemeen armbestuur de verpleegkosten zou moeten betalen. Jan Schut had verklaard dat hij, noch één van zijn relaties op zijn verzoek die attestatie had opgehaald. Waar kon dat stuk gebleven zijn ? Dit riep bij de burgemeester de vraag op wie er belang bij kon hebben dit bewijs van lidmaatschap op te vragen en het vervolgens niet bij de Ouderkerkse kerkenraad in te leveren.

Dat bracht de magistraat tot de volgende uitspraak "*Ik wil deze vraag in geene deele beantwoorden en het zij verre van mij om een Hervormd Kerkbestuur te willen accuseren (beschuldigen) dat het zelve zich zoo verre zoude hebben vergeten om ten prejudicie (schade) van een arme ongelukkige jongeling niet alleen, maar ook van het algemeen armbestuur dezer gemeente, eene ongehoorde handeling daar te stellen en uittevoeren.*" In feite schreef de burgemeester precies het omgekeerde van wat hij bedoelde ! Hij gaf de kerkenraad in overweging de kwestie nog eens goed te bekijken en wees er daarbij op dat hij informatie had gekregen over een "*te Amsterdam wonende man die mogelijk in staat zoude kunnen zijn om het gordijn hetwelk deze zaak een nevelachtig aanzien geeft, geheel weg te schuiven, en een licht zoude kunnen opgaan, hetwelk niet alleen Uwzelven en mij, maar ook tevens het gewestelijk bestuur zoude doen ontzetten.*" Deze citaten kunnen niet misverstaan worden: de burgemeester betichtte de kerkenraad c.q. de diakonie van bedrog. Helaas is over deze brief en in het algemeen over Jan Schut, niets terug te vinden in het kerkelijke archief. De summiere notulen van de kerkenraad bewaren het stilzwijgen, een attestatie is niet te vinden, de diakonieboekhouding ontbreekt en in het lidmatenregister uit de betrokken periode komt zijn naam niet voor. Het lijkt er dus op dat de diakonie de ziekenhuiskosten nooit voor haar rekening heeft genomen.

P. van Schaik

Bron: Gemeente archief Ouder-Amstel, nrs 48IV, 205

VAN OUDHEIDKAMER NAAR MUSEUM

We leven in een dynamische tijd. Dat is mooi voor historici en andere liefhebbers. Een tijd van snelle veranderingen en dat weerspiegelt zich ook in ons museum en de werkgroep.

Een van de eerste veranderingen was die van de naam, van Oudheidkamer in Historisch Museum. Dat was niet alleen een cosmetische operatie maar vooral een juiste weergave van onze activiteiten: verzamelen, beheren, bestuderen en publiceren. Precies wat een museum, hoe piepklein en bescheiden ook, behoort te doen

Bij dat publiceren hoort ook exposeren: laten zien wat je bezig houdt, waar je enthousiast voor bent en waarvan je anderen wilt laten meegenieten. Een kleine expositie moet zich beperken en de onze, het museum van Ouder-Amstel, dient vooral de historische beleving van de dagelijkse omgeving. De dynamiek die van alle tijden is. Kijk om je heen en zoek en vind het verhaal achter de dingen in het heden. Op die manier is historiebeleving niet anders dan natuurbeleving: bebouwing en landschap, de straat en de sterren, het water en de wolken kleuren onze omgeving en wij richten ons op datgene wat historisch daarin gegroeid of gemaakt is.

Zo is ook het heden van het museum en van de werkgroep een afgeleide van het verleden. Van een groep zeer enthousiaste en toegewijde pioniers tot een groep zeer enthousiaste en toegewijde beheerders, uitbouwers, vervolmakers. Volmakers ook: de vergaderruimte wordt te klein. In een ander tijdsbeeld ook: er is technisch meer mogelijk, er is meer menskracht en bovendien: we maken nu deel uit van het museale landschap van Noord-Holland.

Het is voor het voortbestaan van een klein museum plezierig en noodzakelijk om af en toe hulp en ondersteuning te krijgen van deskundige collega's, om herkend te worden als een aardig museum, waar men van oudsher reuze zijn best doet om er iets van te maken. Die herkenning moet leiden tot erkenning. Als museum moeten we een aantoonbaar draagvlak hebben, al is het maar voor onze eigen rechtvaardiging.

Daarvoor moeten we bezoekers trekken, waarbij zo'n duizend per jaar haalbaar moet zijn en blijven. Daarvoor timmert het museum meer aan de weg dan vroeger, hebben we een uithangbord aan de voorkant en een loekend lichtbakje aan de achterzijde. Er zal aan de herkenbaarheid van het pand nog wel iets moeten gebeuren.

Daarvoor wordt de unieke fotocollectie professioneel voor de toekomst veilig gesteld, waarvoor een grote investering gedaan moest worden. Daarvoor wordt het al aanwezige registratiesysteem van alles wat in het verleden in Speuren en Ontdeeken werd en wordt gepubliceerd vervangen door een dat nog toegankelijker is, met een index op alle namen.

Hierbij lijkt het of alles nieuw is, maar wij, liefhebbers van de geschiedenis, weten wel beter. De geschiedenis beschrijft slechts een ontwikkeling. Op de inspanning van velen in het verleden bouwen we in het heden voort. Wat nu beheerd wordt, verzorgd en vertroeteld, vernieuwd wordt en geëxposeerd, is de vrucht van ruim dertig jaar verzamelen, ordenen, registreren, beschrijven en exposeren.

Hetzelfde geldt voor de onmiskenbare goodwill die het museum geniet, die hebben we ook te danken aan degenen die met noeste vlijt en inzet het museum gemaakt hebben tot wat het nu is. Het is goed soms daar even bij stil te staan tijdens zo'n ontwikkeling.

Piet Roos

*Het Gemeentelijk Historisch
museum Ouder-Amstel*

VAREN OP DE AMSTEL

In 1826 trad een reglement in werking op de trekjagerij. Het ging daarin over het trekken van schepen door middel van paarden. De gedetailleerde en soms ook wat bureaucratische bepalingen laten wij liggen maar richten onze aandacht op de lijsten van jaaglonen. Deze lijsten zijn interessant omdat alle scheepstypen die op de Amstel voeren worden genoemd.

Aan de hand van de hoogte van de tarieven kun je zelfs het verschil in laadvermogen afleiden. er worden niet minder dan vijftig scheepstypen opgesomd en dat waren dus uitsluitend boten die door paarden werden getrokken. Schepen die werden geboomd of van

riemen waren voorzien vielen er buiten.

Er moeten mensen geweest zijn die al deze scheepstypen uit elkaar konden houden en dat gold in ieder geval voor de inners van de jaaglonen.

L I J S T D E R J A A G L O O N E N.

Van Amsterdam naar den Uithoorn.

Soort van Vaartuig.				genl. Paarden	Guld.	Cs.
A.						
Een ledige Hooi-Aak	.	.	.	1	f 3	5
Een geladen dito	.	.	.	1	f 3	50
Een dito	.	.	.	2	f 6	10
Een ledige Hout-Aak	.	.	.	1	f 1	95
Een geladen dito	.	.	.	1	f 2	20
B.						
Een Rallaster	.	.	.	1	f 2	20
Een Beseichuig	.	.	.	1	f 1	75
Twee dito	.	.	.	1	f 2	45
Drie dito	.	.	.	1	f 2	90
Een Boeijer	.	.	.	1	f 2	20
Een dito	.	.	.	2	f 3	95
Een ledige Turf-Bok	.	.	.	1	f 1	75
Twee dito	.	.	.	2	f 2	60
Een geladen Turf-Bok	.	.	.	1	f 2	20
Twee dito dito	.	.	.	1	f 3	5
Een Bosche Beurtman	.	.	.	1	f 3	5
Een dito	.	.	.	2	f 5	25
Een Rrik	.	.	.	1	f 3	50
Een dito	.	.	.	2	f 6	10
Een dito	.	.	.	3	f 8	75
Een Buis	.	.	.	1	f 3	30
Een dito	.	.	.	2	f 5	70
D.						
Een groote Damlooper	.	.	.	1	f 3	5
Een dito dito	.	.	.	2	f 5	25
Een kleine dito	.	.	.	1	f 2	65
Een dito dito	.	.	.	2	f 4	80
Een Damfchuit	.	.	.	1	f 2	20

Sommige vaartuigen onderscheiden zich doordat zij ingericht waren op een speciale lading zoals een *groenteschuit*, een *kaasschuit* en een *kersenschuit* om van een *panharingschuit* maar niet te spreken Een *hooi-aak* en een *hout-aak* zullen wel verwante kenmerken hebben gehad

De eerste aak moet ongeveer 50% groter zijn geweest dan de tweede aak.

Een *aak* was een platboomd vaartuig en had dus een platte bodem zonder kiel./

Wij kennen nog wel de *rijnaak* maar die heet in de verordening een *keulenaar* (een boot die op Keulen voer), maar noemt als afzonderlijk type het *rijnscheepje*. Bij veel van die namen kunnen we ons niets voorstellen.

Een *grote hengst* is wel degelijk een schip en dat geldt ook voor een *poon*.

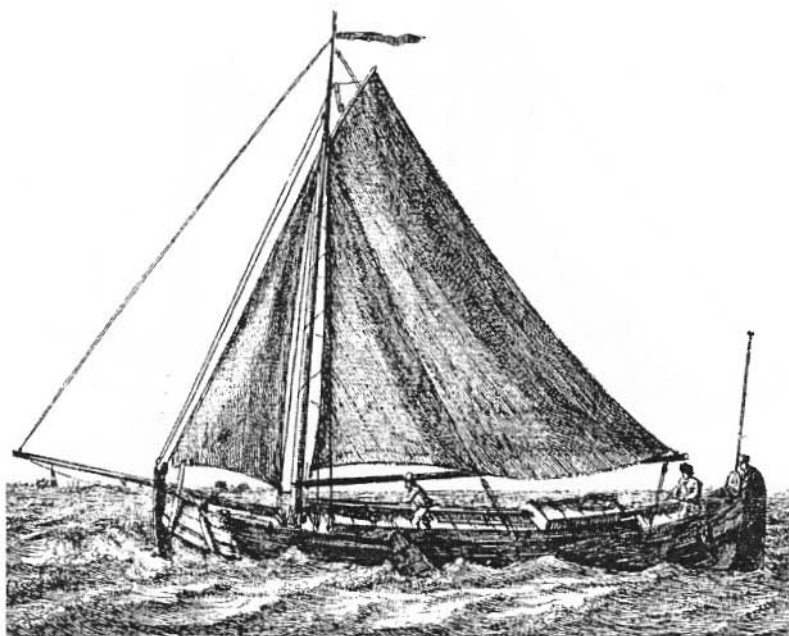
een Poon met een Paviljoen.

1

De *praam* kennen wij wel. Die werd in deze streek algemeen gebruikt om stalmest naar verder afgelegen landerijen te varen. Het is een platte open schuit met een gering laadvermogen en zonder roer. Een *bok* is ook een *praam* maar die werd benut voor het

vervoer van turf en moet in onze omgeving een gewone verschijning zijn geweest tijdens de verveningen.

Een dergelijk schip kon ook door menskracht getrokken worden.

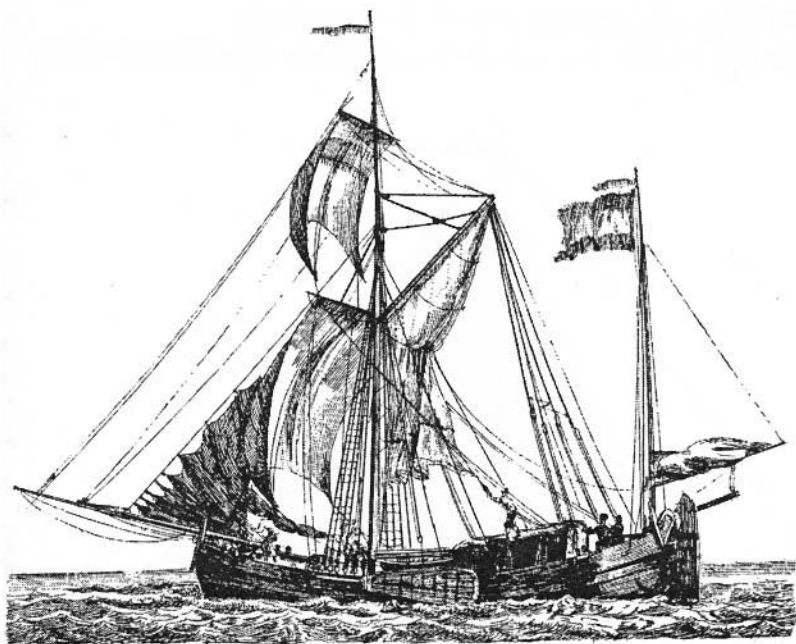

een Friesse praam .

De *kaag* was een slag groter en had een mast. De *boeier* werd vaak benut voor particulier personenvervoer maar soms ook wel met vracht beladen. Anders stond dit type niet in onze lijst. De voor- en achtersteven liepen hoog op. Een *snebbeschuit* had daarentegen een spitse voorsteven, een snavelvormige punt dus.

Er voeren ook wel kustvaarders op de Amstel. Dat is niet zo verwonderlijk want de Zuiderzee was nabij en toen nog een echte zee

De *brik* (soort zeeschip), de *schoener* (snelvarend zeilschip), de *schokker* (vissersboot), de *buis* (haringschuit) en de *smak*

een Smak Schip .

(kustvaartuig) kon je dus ook op de Amstel aantreffen.

Nog niet de helft van alle vijftig scheepstypen hebben we genoemd. Van sommige voeren er veel op de rivier; andere waren een zeldzamere verschijning. Een groot deel van het personen- en goederenvervoer ging rondom 1826 nog over water. Het moet dus vaak een grote drukte op de Amstel zijn geweest en dat had tot gevolg dat de Lange Brug vaak met de klap omhoog stond.

Net als nu moet het wegverkeer wachten want het schip heeft kennelijk meestal voorrang, zeker in vroeger tijden. Maar aangezien in 1826 tijd nog geen geld was, zal men wat minder ongeduldig naar de verrichtingen van de brugwachter en de schipper hebben gekeken.

En misschien vertelde men elkaar wel welke type schip er nu weer passeerde!

P. van Schaik

WAVER – WATER

Het jaar 1941 viel in een zorgelijke periode, want men zat midden in de Tweede Wereldoorlog met de daaraan verbonden misère. Maar in die zomer kampte men in de Waver met nog een heel ander probleem dat helemaal niets uitstaande had met de oorlogssituatie. Er heerste toen een langdurige droogteperiode en het drinkwater was bij iedereen op.

Waterleiding was er niet; men was afhankelijk van regenwater dat vanaf de daken naar de regenputten werd geleid. Het zal duidelijk zijn dat wie een klein huis bewoonde minder water kon opvangen dan anderen.

Bij de kwaliteit van dit water zullen we maar niet lang stilstaan. Het schoolhoofd van het nabij gelegen Nes aan de Amstel betitelde in 1932 dit drinkwater met de naam "spreeuwenbouillon".

De droogte was in 1941 dus zo langdurig dat van alle waterputten, zelfs die van boerderijen, de (drabbige) bodem zichtbaar werd.

De boeren konden zich als regel zelf wel redden. Zij hadden paard en wagen tot hun beschikking en bovendien melkbussen die zij in Ouderkerk onder een waterleidingkraan konden zetten. De minderbedeelden kwamen echter in de knel. Op een fiets kon je niet veel water vervoeren en wie er met een roeiboot op uit ging was ongeveer een dag onderweg.

Tijdens een soortgelijke droogteperiode in het jaar 1932 te Nes waste men zichzelf en de kleren in Amstelwater. Het ligt voor de hand dat menig inwoner van de buurtschap de Waver negen jaar later hetzelfde deed met Waverwater. Het gemeentebestuur begreep dat er wat moest gebeuren.

Op zaterdag 12 juli arriveerde de eerste waterwagen in het noodgebied. Iedereen kon voor f. 0,03 per emmer in zijn behoefte voorzien. Tijdens de eerste regenbui na deze droogteperiode zal men zich spontaan nat hebben laten regenen!

In Nes kwam na de grote droogte van 1932 al spoedig waterleiding.

In de Waver heeft men moeten wachten tot najaar 1957 voor er helder water uit een kraan kwam.

P. van Schaik

Bronnen: Dagblad De Telegraaf d.d. 15.7.1941

P. van Schaik, De Stem van de Nes, 2004

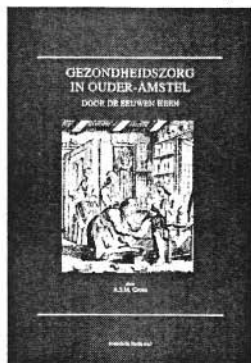
MUSEUMNIEUWS

GEZONDHEIDSZORG IN OUDER-AMSTEL DOOR DE EEUWEN HEEN

De Historische boekenreeks is uitgebreid met een derde uitgave. Dit boek beschrijft de Gezondheidszorg in Ouder-Amstel door de eeuwen heen. Het boek is geschreven door de heer A.S.M. Groen, oud-huisarts te Amstelveen. Het is een onderhoudend vlot geschreven boek vol wetenswaardigheden over de Gezondheidszorg in Ouder-Amstel. Er is door de heer Groen veel speurwerk in de archieven verricht, dat maakt het boek zo interessant.

Een boek om te hebben!

Te koop in het museum voor € 4,50

TENTOONSTELLING VAN BEZETTING NAAR BEVRIJDING

De tentoonstelling over de tweede Wereldoorlog is inmiddels afgesloten. Naar onze indruk is deze expositie een groot succes geworden. Niet alleen het aantal bezoekers is daarvan een indicatie, maar ook de positieve reacties van de bezoekers. Verheugend was ook dat veel mensen materiaal hebben aangeleverd dat de kwaliteit van de tentoonstelling sterk heeft ondersteund.

Enkele foto's van de tentoonstelling

MEDEWERKERS BEELDCOLLECTIE

De oproep in het nummer van augustus 2004 voor medewerkers die de beeldcollectie wilden beschrijven, heeft veel succes gehad. Daar zijn we erg blij mee. Allen Hartelijk Welkom. De coördinator Huub Bon heeft ze inmiddels wegwijs gemaakt.

Eénmaal in de week komt de groep bij elkaar in het Historisch Museum en is dan druk bezig met beschrijven, scannen en alle andere daarbij komende werkzaamheden. Voorlopig kan men voort. Er is voor jaren werk.

De collectie wordt nu op een hedendaagse manier toegankelijk gemaakt. De originelen worden op een veilige manier opgeborgen, zodat nog vele generaties na ons van de verzameling gebruik kunnen maken. Alle beeldcollectiemedewerkers wensen we veel succes.

Aan het registreren, documenteren en bewaren hangt uiteraard een prijskaartje. Voor het project is drie jaar uitgetrokken en de begroting bedraagt ruim 1900 Euro. De actiegroep KURK heeft uit de opbrengst van de rommelmarkt van dit jaar een derde deel voor dit doel afgestaan en heeft ons voor de volgende twee jaren eenzelfde bedrag toegezegd. Men vindt het project van belang voor de hele gemeenschap en op een aardige manier passend in de doelstellingen van KURK. Wij zijn de actiegroep hier bijzonder dankbaar voor.

GROOT NIEUWS OVER HET REGISTER/INDEX SPEUREN & ONTDEKKEN 1984-2004

De redactie heeft een verheugend bericht voor U.

Al 20 jaar is er over heel veel onderwerpen en personen geschreven in Speuren & Ontdekken.

Veel leden van Wolfgerus van Aemstel waren ook al heel lang actief en kenden veel van de inhoud wel ongeveer uit hun hoofd. Met de komst van nieuwe werkgroepleden is die kennis niet meer bij iedereen aanwezig. In de computer wordt een (beperkt) register op deze 20 jaargangen bijgehouden.

Enkele leden van de werkgroep, Ria de Swart, Piet Roos en Ruud Siekerman hebben vorig jaar het plan opgevat een *gedetailleerd register op alle jaargangen te maken waarin alle namen van personen, huizen, bedrijven en belangrijke onderwerpen* worden opgenomen.

Een verheugend bericht is dat dit Nieuwe Register op de jaargangen 1 (1984/85) t/m 20 (2004) bijna gereed is en in het Historisch Museum tijdens de openingstijden te raadplegen zal zijn (en nu gedeeltelijk al is).

De samenstellers hebben een enorm werk verricht. Het register telt ongeveer 300 blz. twee koloms A4. Voorwaar een prestatie van belang. Hulde!

DE REDACTIE ZOEKT AANVULLING.

Al 20 jaar valt Speuren & Ontdekken regelmatig, eerst 4 nu 3x per jaar, bij enkele honderden abonnees in de bus. Al 20 jaar lang wordt in het blad geschreven over de geschiedenis van de gemeente Ouder-Amstel, over Duivendrecht, de Waver, Ouderkerk en over ontelbare onderwerpen. Dat is 20 jaar lang werk geweest dat door vrijwilligers met veel plezier is gedaan, zowel het onderzoek als het schrijven. De redactie heeft altijd kunnen putten uit een rijk reservoir van teksten.

Sommige redactieleden zoals Mieke van Dijk en tot voor kort Jo Blom maken en maakten al die 20 jaar deel uit van de redactie,

anderen zoals Peter van Schaik, Nen Roeterdink en Ruud Siekerman wat korter.

Mieke van Dijk, Peter van Schaik en Leo van Dijk (corrector) hebben te kennen gegeven, dat zij met ingang van het volgend jaar met hun redactionele werkzaamheden gaan stoppen.

De redactie zoekt dus dringend naar nieuwe mensen die ons willen helpen opdat Speuren & Ontdekken een leuk en interessant blad blijft.

Lijkt het U iets? Heeft u belangstelling voor de geschiedenis van Ouder-Amstel?

Heel veel tijd kost het niet. We komen drie keer per vier maanden een paar uurtjes bij elkaar in het museum om de inhoud van het nieuwe nummer te bespreken en vooruit te blikken op het volgende nummer.

Schroom niet, laat iets van u horen, geef uw naam en adres op aan de Redactie van Speuren & Ontdekken p/a Gem. Historisch Museum, Kerkstraat 5, Ouderkerk. U kunt ook uw naam inspreken op tel. 020-4964365.

U wordt dan zo spoedig mogelijk teruggebeld.

Redactie